

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نیاشد تن من مباد
بدین بوم ویر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

دپلوم انجنیر خلیل الله معروفی
برلین ، دوم جنوری ۲۰۱۰

به کهنه خود بساز که نو دیگران گران است

وجوه تمایز و تفارق دری افغانستان و فارسی ایران

(بخش دهم)

میدان طیاره – میدان هوایی – فرودگاه

درین قسمت که قسمت دهم این سلسله است، مقاله معنون به "میدان طیاره – میدان هوایی – فرودگاه" را که به تاریخ ۴ اپریل ۲۰۰۸ در پورتال "افغان جرمن آنلاین" نشر گردیده بود، با کمی اضافات تقدیم مینمایم. با وجودی که این مقاله بعداً در صفحه دهم اکتوبر ۲۰۰۸ پورتال "افغانستان آزاد – آزاد افغانستان" نیز افتخار نشر را حاصل کرد و همین اکنون در آرشیف بنده درانجا موجود است، آن را در زیر کتگوری خاص این سلسله نیز نشر مینمایم.

دپلوم انجنیر خلیل الله معروفی
برلین ، ۴ اپریل ۲۰۰۸

میدان طیاره – میدان هوایی – فرودگاه

کدام یک بهترین است؟؟؟

از همین اول این بحث میگویم که :
"فرودگاه" کلمه نیم کله و نیم درمل (نیم دلمل) است و وقتی مفهوم خود را تکمیل میکنند که با کلمات مکمل و متممی از قبیل "فرازگاه" و "پروازگاه" پیوند خورده و پیوسته بهم ، استعمال گردند. "فرودگاه" که از آن ظاهراً – "ظاهراً" را از این سبب بکار می برم که ساخت لغوی و لفظی این کلمه چنین حکمی را نمیکند – معنای "مکان فرود آمدن" را می گیرند ، "نیم" مسأله را بیان می دارد، چون در یک "میدان هوایی" ، طیارات هم فرود می آیند و نیز پرواز میکنند. پس ترکیب "فرودگاه" فقط یک طرف قضیه را در بر

میگیرد و نه تمام آنرا و ازینرو "نا تمام" و "نامکمل" است. از طرف دیگر از "لفظ" و "ظاهر" این ترکیب، کیفیت "فرود" یا "فرود آمدن"، و هم اینکه "فرود آمدن" چه چیزی مد نظر است، استنباط شده نمیتواند!!!

تا اینجا در مورد مفهوم و معنای "فرودگاه" سخن رفت. حالا باید دید که آیا کلمه "فرودگاه" از نگاه ساخت "صرفی" و "لغوی" درست است یا نه؟؟؟ :

فرهنگ عمید کلمه "فرود" را در معنای "زیر"، "نشیب"، "پایین"، "نقیض بالا" می آورد. و اگر شاعرانه تر گفته شود، کلمه "فرود" متقابل و متضاد لغت "فراز" است. حالا اگر ترکیب کردن "فرود" با "گاه" درست باشد، باید مترادف ها و متضاد های آن نیز با پسوند "گاه" ترکیب شده بتوانند. یعنی اگر ترکیب "فرودگاه" از نگاه صرفی درست باشد، باید "زیرگاه" و "نشیبگاه" و "پائین گاه" و "بالاگاه" و "فرازگاه" و ... نیز درست باشند. مگر طوری که میدانیم، چنین ترکیباتی تا کنون بر زبان هیچ دری زبانی جاری نگردیده است؛ نه در افغانستان، نه در ایران و نه در تاجیکستان.

برای پی بردن به کنه و ذات ساختمان لغوی "فرودگاه"، کلمات متعددی را که با پسوند "گاه" ساخته شده و در قلمرو زبان دری رایج اند، مد نظر میگیریم:

قرارگاه، خوابگاه "درگاه"، بارگاه، زایشگاه، دانشگاه، صبحگاه، چاشتگاه، شامگاه، شبانگاه، پگاه (اصلاً "بگاه" - به گاه - بوده)، بیگاه، خوشگاه (آنچه از خوراکه باب خوش کسی بیاید - چنانکه کابلیان گویند "شوروا خوشگاه دل فلانی جان اس")، کجگاه (اصطلاح کابلی برای "گوشت کمر" گاو و گوسفند و بز و غیره که "نمکدان" نیز گفته شود)، آسایشگاه، آرامگاه، جایگاه، خاستگاه، باجگاه، قتلگاه، ناگاه، آگاه، دستگاه، کارگاه، بُنگاه، شرمگاه، دیدگاه، خرگاه، درمانگاه، عبادتگاه، عقبگاه، لشکرگاه، لنگرگاه، پایگاه و غیره.

با مقایسه این کلمات و کلمات بسیار دیگر که بتوان ارائه کرد، هیچکدام از اجزاء اول این ترکیبات، از نگاه دستوری با کلمه "فرود" سر نمیخورد.

با وجود تمام سخنان بالا چون کلمه "فرودگاه" در زبان فارسی ایران به تمام معنی رائج گردیده و "مفهوم" و "مدلول" اش هم نزد همه ایرانیان مشخص است، نمیتوان آنرا "نادرست" نامید، که گفته اند: "غلط مشهور، حکم صحیح را دارد". اما این تداول در فارسی ایران دلیل شده نمیتواند که این ترکیب را در دری افغانستان نیز استعمال نمائیم و جانشین "میدان هوایی" و "میدان طیاره" اش بسازیم!!!!

من "میدان طیاره" را به دلایل ذیل رسا و مقبول (قابل قبول) میدانم:

- قدمت استعمال: این کلمه در ابتدای ورود هواپیمائی و هوانوردی و استفاده از طیاره در افغانستان، به دست اهل فن وطن ما وضع گردید - و شاید هم بار اول از زبان عوام ما شنیده شده باشد -، و بعد در زبان تمام مردم افغانستان افتاد و همین اکنون هم مردم عوام ما آن را منحصرأ بکار میبرند.

- عام فهم بودن: این ترکیب از نگاه معنائی و به اصطلاح مدرن از ناحیه "بار معنائی"، کاملاً مفهوم و ملموس است و هر که آن را بشنود، به مدلول و مفهومش پی میبرد.

- رواج عام و تام داشتن در بین مردم: "عام بودن" رواج این ترکیب، دلیل بسیار مؤجّه دیگر است. مردم عوام ما فقط همین ترکیب را منحصرأ استعمال میکنند. و شاید بزرگترین دلیل توجیه این کلمه هم همین باشد. بنا بر دلایل فوق کلمه "میدان طیاره" را اساس و معیار این بحث قرار داده و ترکیبات مُعادل و مترادف فارسی و عربی و فرنگی آن را از نظر خواننده گرانقدر میگذرانم:

کلمه "میدان طیاره" در زبانهای مختلف جهان از قبیل انگلیسی، المانی، فرانسوی، چکی، عربی و فارسی ایران بدین ترتیب بکار میرود:

Airport	در زبان انگلیسی، که تحت اللفظ معنای "بندر هوا" یا "بندر هوایی" را دارد
Flughafen	در زبان المانی، که باللفظ در معنای "بندر پرواز" و یا "بندرگاه پرواز" است
Aeroport	در زبان فرانسوی، که باللفظ معنای "بندر هوا" یا "بندر هوایی" را میدهد، عیناً به ماندنی که در زبان انگلیسی متداول است
Letiště	در لسان چکی، که نیز باللفظ معنای "جای و مکان پرواز" را دارد
"مطار"	در زبان عربی، که اسم مکان از "طیر و طیران" یعنی "جای و وقت پریدن" و "جای و وقت پرواز کردن" است
"فرودگاه"	در زبان فارسی ایران، که شرحش در بالا به تفصیل گذشت

حدس میزنم که واضعان کلمه "فرودگاه" کلمات Airport انگلیسی و Flughafen المانی را مد نظر گرفته و به ساختن این لغت پرداخته باشند؛ با تعویض "هوا" (Air) و "پرواز" (Flug) با کلمه "فرود" و

آوردن پسوند "گاه" که گویا مفهوم Port "پورت" انگلیسی و Hafen "هافن" المانی را افاده میکند. البته اگر اساس ساخت این ترکیب، کلمه Aeroport فرانسوی هم باشد، عین توجیه شامل حالش میگردد.

به نظر من بنده، از ترکیباتی که در بالا دیدیم، کلمه "میدان طیاره" مفهوم را از همه بهتر و معقول تر اداء میکند. "میدان طیاره" معنایی عام را افاده میکند، یعنی جایی که در آن "طیارات" بکار گماشته میشوند، خواه به مقصد "پرواز" باشد و یا به مقصد "نشستن" و یا به مقاصد دیگر.

در بسا زبانهای اروپائی کلمه Port و معادل هایش - که به حساب ما، "بندر" و "بندرگاه" گردند - ذاتاً با آب ایستاده و بحر و دریا و ساحل ربط مستقیم دارند. و جالب است که چنین کلمه ای به جای "آب"، اینک با "هوا" در ارتباط آورده میشود!!!

بعد از این بررسی، میرسیم به نکته آخرین و جواب گفتن به سوالی، که از این سه ترکیب کدام یک بهترین است؟؟؟

جواب :

- "میدان طیاره" :

از نگاه دربرگیری معنی و عام فهم بودن لفظی، "بهترین" است.

- "فرودگاه" :

از نگاه ایجاز و اختصار ساختمان لغوی، "بهترین" است.

- "میدان هوایی" :

از نگاه عرف جهانی و "بین المللی بودن" لفظی و لغوی، "بهترین" است.

و اگر نظر شخص خودم را بگویم:

من که شیفته زبان عوام و باریک بینی ها و ظرافتهایش میباشم و حدوداً ۲۵ سال زندگانی خود را وقف مطالعه دری عامیانه کابلی کرده ام، همان عرف معمول و مقبول (قبول شده، قابل قبول، مورد قبول) کابلیان عزیز دلم، یعنی "میدان طیاره" را می پسندم، که بس دقیق بوده و اسمیست واقعاً با مسما!!!